

Eugeniusz Szymik

"Drama w edukacji", Danuta Michałowska, Poznań 2008 : [recenzja]

Nauczyciel i Szkoła 3 (48), 198-201

2010

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Eugeniusz SZYMIK

Zespół Szkół nr 2 w Czerwionce – Leszczynach

Recenzja książki: Danuta Michałowska, Drama w edukacji,

Poznań 2008, Wydawnictwo Naukowe Instytutu Filozofii Uniwersytetu
Adama Mickiewicza w Poznaniu, ss. 279.

Na rynku wydawniczym pojawiła się ostatnio książka poświęcona dramie jako metodzie kształcenia. Wpisuje się ona w nurt publikacji na temat zastosowania form parateatralnych w praktyce szkolnej i studenckiej.

Jedną z autorek wspomnianych pozycji, K. Pankowska, charakteryzując dramę, podkreśliła, że „Podstawą dramy jest fikcyjna, wyobrażeniowa sytuacja, która powstaje, gdy kilka osób we wspólnej przestrzeni przedstawia coś, co nie jest w danym czasie obecne, używając jako środków wyrazu swoich ciał i głosów zamiast suchego przekazu intelektualnego”¹.

Poprzednie pozycje dotyczące dramy z reguły zawierały uwagi teoretyczne oraz przykładowe scenariusze lekcji, a recenzowana publikacja kładzie nacisk na skuteczność dramy w działaniach profilaktycznych w edukacji prozdrowotnej.

Recenzowana książka, oprócz *Wprowadzenia*, składa się z pięciu rozdziałów zatytułowanych: I. *Drama jako metoda nauczania i uczenia się*. II. *Badania: drama w edukacji prozdrowotnej*. III. *Charakterystyka grup badawczych z uwzględnieniem danych demograficznych (zmienne demograficzne dotyczące uczniów)*. IV. *Charakterystyka grup badawczych z uwzględnieniem czynników psychologicznych (zmienne niezależne uboczne dotyczące uczniów)*. V. *Prezentacja badań własnych z uwzględnieniem zmiennych zależnych i zmiennej niezależnej (wyniki nauczania a metoda kształcenia)*.

We *Wprowadzeniu* Autorka podkreśla, że „drama jest metodą integrującą większość metod kształcenia. Wymaga myślenia wysoko zorganizowanego, [...], aktywizuje ucznia emocjonalnie (motywacja i przeżywanie), intelektualnie (myślenie i odkrywanie), sensorycznie (obserwacja i spostrzeganie), motorycznie (manipulowanie i działanie), recepcyjnie (przyjmowanie informacji słownych), werbalnie (ekspresja słowa i dyskusja)” (s. 15–16).

D. Michałowska uzasadnia również autorskie zamierzenie: „Określenie efektywności dramy w zakresie edukacji prozdrowotnej jest głównym celem niniejszej pracy”.

¹ K. Pankowska, *Drama – zabawa i myślenie*, Warszawa 1990, s. 5.

W rozdziale pierwszym zatytułowanym *Drama jako metoda nauczania i uczenia się* Autorka w krótkim rysie historycznym przybliży czytelnikowi angielskie źródła dramy, jej rozwój w Anglii i w Polsce, dokonuje próby zdefiniowania terminu „drama” i innych pojęć związanych z prezentowaną metodą (np. psychodrama i socjodrama), wskazuje na różnice między dramą i teatrem, charakteryzuje teoretyczne podstawy dramy, akcentując powiązanie między „edukacją skoncentrowaną na uczniu a metodą dramy” oraz typy dramy według klasyfikacji G. Boltona.

Rozdział ten przynosi również garść refleksji nad formami w zabawie, technikami i strategiami dramowymi, funkcjami i celami dramy oraz możliwościami zastosowania tej metody w edukacji prozdrowotnej.

W rozdziale drugim zatytułowanym *Badania: drama w edukacji prozdrowotnej* Autorka charakteryzuje założenia metodologiczne swojej pracy, cele badań empirycznych i przybliży problematykę badawczą (ujęta w trzy grupy, przy czym pierwsza z nich dotyczy głównych zależności między wynikiem nauczania [poziomem wiedzy w zakresie edukacji prozdrowotnej i częstością zachowań prozdrowotnych] a stosowaną metodą nauczania i uczenia się – dramą, druga grupa ukazuje zależności między wynikami nauczania a metodą dramy oraz czynnikami związanymi z osobą ucznia, zaś trzecia obejmuje zależności między wynikami nauczania a metodą dramy oraz czynnikami związanymi z osobą nauczyciela, pytania i hipotezy badawcze [główną i szczegółowe], dobór zmiennych, ich kategorii oraz wskaźników, dobór osób do badań w zakresie zagadnień dotyczących edukacji prozdrowotnej, metody i techniki badawcze).

W rozdziale tym został także omówiony przebieg badań metodą eksperymentalną, przeprowadzonych według planu czterogrupowego Solomona, zaczerpniętego z książki J. Brzezińskiego.

Z pewnością na uwagę zasługują narzędzia badawcze wykorzystane do badania poszczególnych zmiennych, np. testy skonstruowane przez Autorkę, takie jak: test wiadomości z zakresu edukacji prozdrowotnej (TWE), test zachowań prozdrowotnych (TZP), test na zaangażowanie ucznia w czasie zajęć szkolnych (TZSZ) oraz ankieta informacyjna o uczniu (AI).

Należy podkreślić, iż opis przebiegu właściwego badania eksperymentalnego według planu czterogrupowego Solomona Autorka wzbogaca tabelami, co ułatwia czytelnikowi przyswojenie i utrwalenie pojęć.

W kolejnym, trzecim rozdziale – *Charakterystyka grup badawczych z uwzględnieniem danych demograficznych (zmienne demograficzne dotyczące uczniów)* – dokonano charakterystyki populacji badawczej pod względem danych demograficznych (nazywanych zmiennymi demograficznymi), czyli zmiennych niezależnych ubocznych dotyczących osoby ucznia (płci i sytuacji rodzinnej badanych: liczby rodzeństwa, liczby rodziców, zamieszkiwania z rodzicami, wykształcenia matki i ojca). W badaniach tych D. Michałowska postawiła hipotezę, że istotny wpływ na wyniki kształcenia uczniów mogą mieć, oprócz zmiennych demograficznych i metody dramy, wybrane czynniki natury psychologicznej. Zebrane informacje, charakteryzujące osoby badane pod względem wybranych na czynniki osobowościowych i społecznych

związanych z osobą ucznia, pozwoliły Autorce na ustalenie podobieństw i różnic pomiędzy uczniami z grupy kontrolnej (tradycyjna metoda kształcenia) a uczniami z grupy eksperymentalnej (metoda dramy). Wyniki badań zaprezentowano w formie statystyk opisowych, zawierających średnie i odchylenia standardowe, co umożliwiło Autorce ukazanie spójnego obrazu populacji badawczej.

W rozdziale czwartym – *Charakterystyka grup badawczych z uwzględnieniem czynników psychologicznych (zmiennie niezależne uboczne dotyczące uczniów)* – zamieszczone zostały statystyki opisowe i ich interpretacja z uwzględnieniem zmiennych niezależnych ubocznych charakteryzujących populację badawczą (tj. osobę ucznia) w grupach prowadzonych odmiennymi metodami kształcenia: metodą tradycyjną lub dramy, pod względem: poziomu samoakceptacji, poziomu optymizmu i pesymizmu, poziomu zaangażowania ucznia podczas zajęć, orientacji interpersonalnej badanych oraz średniej ocen z dwóch ostatnich lat nauki. Wyniki dotychczasowych badań stały się podstawą do sformułowania wniosku, że ewentualne różnice w poziomach zmiennych zależnych mają swe źródło w zróżnicowaniu poziomów zmiennej niezależnej głównej, jaką jest metoda kształcenia.

Ostatni z rozdziałów, piąty, pt. *Prezentacja badań własnych z uwzględnieniem zmiennych zależnych i zmiennej niezależnej (wyniki nauczania a metoda kształcenia)* zawiera najważniejsze wyniki badań Autorki, stanowiące walor książki. Dotyczą one celu recenzowanej publikacji – to znaczy określenia efektywności metody dramy w zakresie edukacji prozdrowotnej (wiedza prozdrowotna i zachowania prozdrowotne). W siedmiu podrozdziałach zostały omówione kolejno: rezultaty badań ukazujące zależności pomiędzy wiedzą i zachowaniami prozdrowotnymi a zmiennymi demograficznymi oraz czynnikami psychologicznymi (zmiennie niezależne uboczne); statystyki opisowe i ich interpretacja z uwzględnieniem zmiennej niezależnej – metody kształcenia oraz zmiennych zależnych (wyniki nauczania: wiedza prozdrowotna i zachowania prozdrowotne); analiza statystyczna i jakościowa głównych zależności: wiedza prozdrowotna i zachowania prozdrowotne a metoda kształcenia, przeprowadzona przez Autorkę na podstawie analizy statystycznej w wersji tradycyjnej według planu Solomona oraz analizy statystycznej z użyciem analizy wariancji w wersji dwuczynnikowej w grupach kompletnie zrandomizowanych z powtarzalnymi pomiarami; wyniki badań między klasami wchodzącymi w skład tych samych grup badawczych (analiza porównawcza), wyniki analizy statystycznej i jakościowej zmiennych niezależnych związanych z osobą nauczyciela.

Rzetelność i skrupulatność w przeprowadzeniu badań prowadzi Autorkę do konkluzji, iż metoda dramy jest bardziej efektywna w stosunku do metody tradycyjnej oraz ma istotny statystycznie wpływ na efekty w nauce w zakresie edukacji prozdrowotnej. Drama może więc pomóc odkryć zdolności, których tradycyjne nauczanie nie jest w stanie ujawnić, zaś wyzwolenie emocji u uczniów w trakcie lekcji dramowej ułatwia wszechstronne poznanie. U podstaw poznania leży przeżycie. Jeżeli jest ono pobudzone, wówczas poznanie jest głębsze i uczeń może niewiedzę zastąpić wiedzą. W trakcie zajęć dramo-

wych większość uczniów zostaje poruszona uczuciowo i tym sposobem osiąga się lepsze efekty dydaktyczne.

We *Wnioskach końcowych* zawarte są uogólnienia potwierdzające hipotezę główną pracy, a także postulaty dla praktyki i do dalszych badań. Warto także podkreślić, że ważniejsze wyrazy i zdania do zapamiętania wyróżniono w druku, co pozwala szybko odnaleźć interesujące nas zagadnienie. Bogaty jest również wykaz pozycji bibliograficznych, który pozwoli czytelnikom na odnalezienie dalszych inspirujących kierunków w ich refleksji nad dramą (i nie tylko).

Praca zawiera również *Spis tabel* (62) i *Spis rysunków* (19) oraz *Klucze*, w których Autorka zamieściła: podział populacji badawczej na grupy badawcze, zmienne zależne i niezależne, testy, kategorie zmiennych zależnych oraz kategorie zmiennych niezależnych.

Badzo przydatny dla studentów pedagogiki, nauczycieli gimnazjów, szkół ponadgimnazjalnych i akademickich może być *Aneks*, zawierający sześć załączników: test wiadomości z zakresu edukacji prozdrowotnej (TWE), test zachowań prozdrowotnych (TZP), test na zaangażowanie ucznia w czasie zajęć szkolnych (TZSS), program zajęć z zakresu edukacji prozdrowotnej, konspekt zajęć z zakresu edukacji prozdrowotnej prowadzonych metodą dramy, pomoce dla nauczycieli do prowadzenia zajęć z zakresu edukacji prozdrowotnej. Propozycje w nim zawarte mogą stać się inspiracją do własnych działań twórczych oraz do podjęcia dalszych badań w zakresie tak ważnej problematyki.

Praca jest interesująca i wartościowa z poznawczego punktu widzenia, bowiem zawiera nie tylko ciekawe ujęcie tematyczne, ale również rezultaty badań empirycznych, przekonujące czytelników o możliwościach zastosowania metody dramy w praktyce pedagogicznej – studenckiej i szkolnej na wyższych poziomach nauczania. Recenzowana książka, mimo trudności w odbiorze spowodowanych barierą terminologiczną, może pomóc studentom kierunków pedagogicznych, czynnym zawodowo nauczycielom oraz nauczycielom akademickim w poznaniu możliwości wykorzystania dramy w aktywizowaniu ucznia (studenta), przyswajaniu przez niego w sposób niekonwencjonalny terminów, pojęć i zagadnień.